

ÜVEGFAL MÖGÖTT

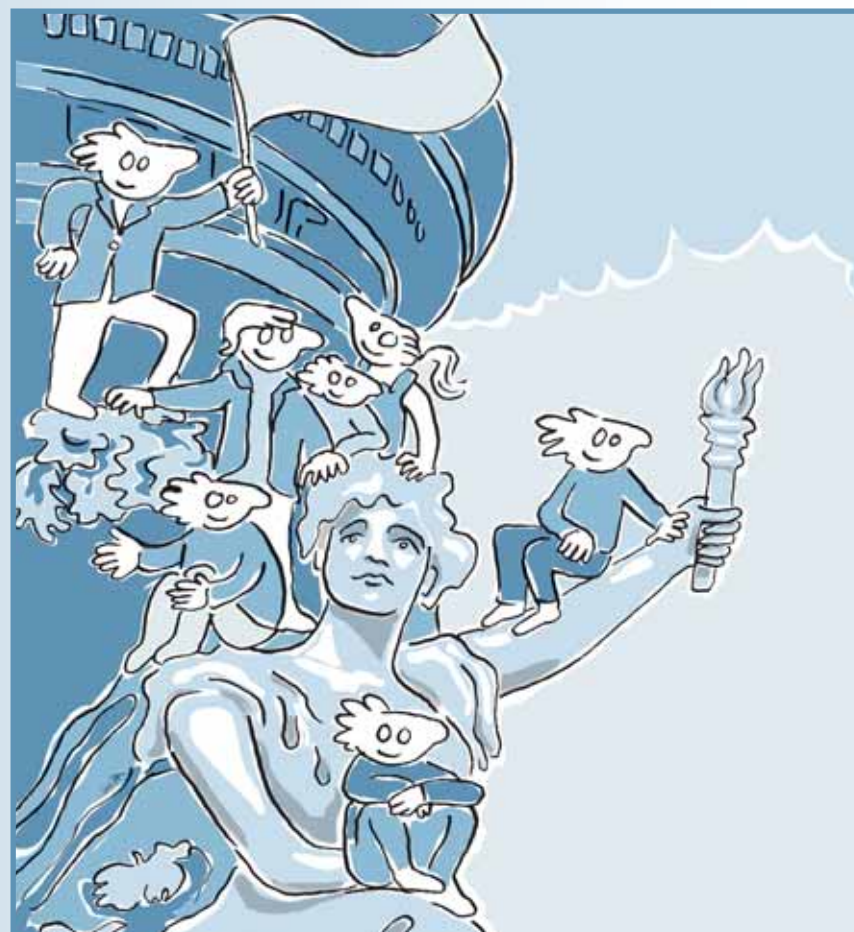
SZKA208_12

AZ 1968. ÉVI PÁRIZSI DIÁKMOZGALOM ESEMÉNYEINEK MEGIDÉZÉSE

Készítette: Püspöki Péter

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIA

8. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése					
Előzetes feladat					
A	A tanulók az előző órán azt a feladatot kapják, hogy gyűjtsenek tényeket arról, hogy milyen rendkívüli események történtek Európa különböző országaiban 1968-ban.	Az óra gondolati előkészítése	Egyéni gyűjtőmunka		
I/a Egy viharos esztendő (1968)					
A	Az egymáshoz legközelebb ülő 4-4 diák kis csoportokat alkot, és megbeszéli, hogy milyen rendkívüli eseményeket sikerült azonosítaniuk. A csoportok szóvivői váltott megszólalással ismertettek ezek közül egyet-egyét, egészen addig, míg minden információ el nem hangzott. A tanár röviden lejegyzi ezeket a táblára. 5 perc	Ismeretek rendszerezése Szinkron időszemlélet Együttműködés	Csoportmunka – információk összegzése Frontális munka – csoportos szóforgó	Elkészített házi feladatok	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II. Új tartalom feldolgozása					
II/a Párizs 1968					
A	A tanár erőteljes hatású képeket vetít az 1968-as párizsi eseményekről. Elmondja, hogy a zavargások a diákok megmozdulásával kezdődtek, és bemutatja az egyetem Naterre-i központját. Merle regényének segítségével felidéri a kor hangulatát, majd vázolja a lázadás kirobbanásához vezető eseményeket. 5 perc	A korhangulat megidézése és a legfőbb problémák azonosítása Rendszerezőképesség	Frontális munka – szemléltetés és közös gondolkodás		P1 (Kivetíthető képek) P2 (A tanári narráció szövege)
II/b Radikális nézetek az egyetemisták körében					
A	A tanár elmondja, hogy a párizsi egyetemisták többsége radikális politikai nézeteket vallott ebben az időben. Megbeszéljük, hogy mit jelent ez a kifejezés. A tanulók öt csoportot alakítanak. Minden csoport húz két kártyát, amelyen korabeli jelszavak, plakátok és falfirkák szövegei olvashatók. Megpróbálják saját szavaikkal megfogalmazni, hogy mire buzdítanak az adott szövegek, és vajon miért. A szóvivők végül felolvassák saját mondataikat, és elmondják a többieknek a hozzájuk kapcsolt értelmezést. 7 perc	A korabeli indulatok és a motívumok érzékelése Szövegértés Együttműködés Empátia	Frontális munka – fogalomtisztázás Csoportmunka – közös szövegértelmezés	D1 (Jelszókártyák)	P3 (Háttérolvasmány)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/c Néhány fiatal a Nanterre-ből					
A	A tanulók a korábban kialakult csoportokban dolgoznak tovább. Minden csoport húz egy névkártyát, majd a tanártól megkapják az adott névhez tartozó feladatlapot. A lapon szereplő jellemzés alapján megpróbálják elképzelni, hogy mit gondol az adott fiatal a tanulásról, a tanáiról és az egyetemről. Ezután minden csoport fél percen jellemezi a kihúzott név tulajdonosát, és jelenlegi helyzetéhez, illetve környezetéhez való viszonyát. 10 perc	A korabeli egyetemisták személyes világának megidézése Együttműködés Empátia Szóbeli kifejezőkészség	Csoportmunka – jellemzések készítése	D2 (Névkártyák) D3 (Feladatlapok)	
II/d A torony elfoglalása					
A	A tanár hírnökként továbbítja egy „üzenetet” a tanulóknak, amit az ismert diákvezértől, Daniel Chon-Bendittől kapott. Az üzenet arról értesíti az egyetemistákat, hogy egy diákcsoport el akarja foglalni az intézményvezetés központját, a torony épületét, és a terv megvitatása céljából gyűlésre hívja a hallgatókat. A csoportok az általuk jellemzett személy karakterére építve, és a megkapott kulcsmondatok (D4) tartalmát és stílusát figyelembe véve alakítják ki a javaslattal kapcsolatos álláspontjukat. Ezután összegyűlnek az egyetem „aulájában”, és – az előzőleg egyeztetett nézeteiket képviselve – lefolytatják a vitát a támadásról. A vitát a tanár Chon-Bendit szerepét játszva irányítja. 10 perc	A diákakcióval kapcsolatos érvek ütköztetése Empátia Véleményalkotás Értékek képviselése Szóbeli kifejezőkészség	Csoportmunka – ötletbörze Egész csoportos improvizáció – a vita megjelenítése	D4 (Kulcsmondatok)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III/a Ami a torony elfoglalása után történt					
A	A tanár elmondja, hogy a diákok végül is elfoglalták a tornyot. A zavargások pedig áterjedtek az egész városra, de a munkások végül nem fogtak össze a diákokkal. 7 perc	Új ismeretek nyújtása Befogadás Kritikai gondolkodás	Frontális munka – tanári előadás		P4 (Háttér-információk)
III/b A házi feladat kiadása					
A	A tanulók azt a házi feladatot kapják, hogy az internet segítségével derítsék ki, mi történt Daniel Chon-Bendittel a párizsi események után. 1 perc	A téma lezárása Információkezelés Összefüggéslátás	Egyéni munka – internetes információkeresés		
B	A tanulók azt a házi feladatot kapják, hogy nézzék meg a könyvtárban Robert Merle <i>Üvegfal mögött</i> című könyvét, lapozzanak bele, és próbálják megfejteni, miért pont ezt a címet adta a szerző a könyvének. 1 perc	A téma lezárása Információkezelés Összefüggéslátás	Egyéni munka – könyvtári információkeresés		
C	Az alábbi internetes oldalon egy flash animációs összeállítás található, amely az egykori diákvezér életét mutatja be képekben: http://www.cohn-bendit.de/intro_de.html A diákok feladata az, hogy fogalmazzák meg, milyen kép rajzolódik ki bennük az 1968-as diákmozgalmak egyik főszereplőjéről a látottak alapján.	A téma lezárása és időbeli távlatba helyezése Vizuális információk értelmezése	Egyéni internetes munka		

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 Kivetíthető képek (külön mappában) Az 1968-as párizsi zavargásokról

1–2. kép A Nanterre épületegyüttesének mai képe
3–9. Daniel Cohn-Benditről készített képek
10–28. utcai képek

Az internetről letöltött képekből szabadon lehet válogatni.

P2 A tanári narráció szövege

Nanterre épületegyüttese:

Hatalmas üres téren épülő épületegyüttes. Távlati terveiben a szabad tér úgy él, mint egy hatalmas park. A történet idején az épületeket körülvevő terület jobbra lehangelő látványt nyújtó építési terület. Az oktatás négy, egyenként négyemeletes épületben történik (A, B, C, D épület). Az A és a C épület között helyezkedik el a nyolcemeletes adminisztrációs épület, amelyben többek között a tanácstermek, irodák stb. vannak. Az épület legfelső emeletén van a professzori tanácsterem, ami az egyetemi hallgatók szemében az elnyomó tanári hatalom szimbóluma.

Nanterre léghőre

[Az egyetem mellett egy nyomortelep látható, zömében arab vendégmunkások lakják.] „A nyomortelep lakói legalább ismerik egymás, segítenek egymáson, együtt szerencsétlenek. Itt viszont (t.i.: Nanterre-ben) a teljes elszigeteltség, a csüggesztő névtelenség. Senki nem létezik senkinek. Most is vajon hányan lehetünk a passzázsban (az egyetemi központi folyosón – P.P.)? nyolcezren, tízezeren? Éppúgy nem ismerjük egymást, mint az

utasok egy pályaudvaron, és úgy is van, a nanterre-i egyetem valójában egy pályaudvar, semmi egyéb! [Az előadásokon] beszállunk egy auditoriumba (egyetemi előadóterem), hatvan percre, kétszázán, háromszázán, ötszázán, leülünk valaki mellé, akit nem is ismerünk, és legközelebb megint más a szomszédunk. ... Eltelik egy óra [mindenki kimegy a teremből], szétszóródunk és kész. Soha sehol ilyen gyógyíthatatlan magány, mindenki be van zárva a maga bőrébe, a maga egyéni sorsába...”

Nanterre-i események 1967–68-ban

1967

- március: a diákok nyíltan megsértették a kollégium egyik alapszabályát: a fiúk a lányok lakrészében töltötték az éjszakát.
- november: a diákok sztrájkot hirdetnek

1968

- január: diákok inzultálják az egyetem dékánját*.
- február: a leányszálló újbóli megszállása
- március: a pszichológiai kollokviumok (vizsgák) bojkottálása**
- dátum nélkül: Felszólalások a tantermekben, megszakítva a tanárok előadását, kisebb zavarkeltő akciók a „reakciós” professzorok ellen, az egyetemi oktatás visszasságait és elnyomó rendszerét bíráló röpiratok elkészítése stb.
- **március 22. 140 diák elfoglalja az egyetemi vezetés épületét, a „tornyot” és a professzori tanácstermet.**

*dékán: az egyetem egyik magas rangú vezetője. Maga is tanár, tanulmányi ügyekért és az intézményi szabályokért felelős.

** bojkott: a politikai tiltakozás egyik formája, amikor a tiltakozók nem vesznek részt a kötelező tevékenységben (itt pl. nem mennek el vizsgázni, vállalva, hogy mindenki elégtelent kap).

P3 Háttér-információk

Daniel Cohn-Bendit 68-tól a Zöldekig

'68? Harmincöt éve volt, és a jelenlévők többsége még nem is élt akkor. Első kérdésem tehát az, hogy miért érdekes '68 ma, 2002-ben Budapesten, Isztambulban vagy Rióban, miért csillan fel az emberek szeme, hogy „vagy úgy, maga az, '68-ból!”. Miért mítosz '68? Nekem például a magyarországi '56-os forradalom volt a mítosz, akkor tüntettem életemben először, 11 évesen, Párizsban, a kilenc évvel idősebb, nagyon politikus bátyám vitt ki a Francia Kommunista Párt ellen tiltakozni, egy balos antikommunista csoporttal, a magyar forradalmat támogatva, és a fasiszták előtt kellett odaérnünk, mert ők is a kommunisták ellen tüntettek, de mi azt mondtuk, hogy nem, a magyar forradalom nem jobboldali lázadás, hanem ott a totalitarizmus helyén valódi szocialista demokráciát akarnak teremteni. Az én mítoszom a Petőfi-kör volt. Vajon hányan tudják ma Magyarországon, mi az a Petőfi-kör?

Szóval mi volt '68 lényege? Egy egyre gazdagodó társadalom fiatal generációi egyszer csak azt mondták, hogy ami elég, az elég, magunk akarjuk irányítani az életünket, igazgatni önmagunkat, és elegünk van azokból, akik a második világháború óta irányítják Franciaországot, Németországot és a többi országot, mert nekik sajátos elképzelésük volt a társadalomról, olyan elképzelés, amelyik a világháború borzalmas tapasztalataiból nőtt ki, és az emberi kapcsolatok és az egész élet nagyon konzervatív felfogására épül, mert azt mondták, hogy a történeteket soha többé nem akarjuk megismételni, s mivel a szemükben a legnagyobb veszély az volt, ha a társadalom kiszabadul az ellenőrzésük alól, ha elszabadulnak az indulatok, ezért úgy érezték, hogy nem engedhetik ki az ellenőrzést a kezükből, kordában kell tartaniuk a szenvedélyeket, a szabadságot, az embereket, a fiatal generációkat, lányokat

és fiúkat. Ez ellen lázadtunk, ez volt a mozgalom egyik fő oka. A másik a vietnami háború. Sokan a demokrácia és szabadság elárulását látták a háborúban, mint ahogy korábban Amerikában az alkotmány nevében mentek ki az utcára tüntetni, a fehérek és feketék egyenjogúságáért, mert ma már nehéz elképzelni, hogy az ötvenes években New Yorkban – nem csak Délen! – külön mosodák voltak a fehéreknek, és hogy milyen zárt és rasszista volt az amerikai társadalom. Mi a vietnami háborúban is a fehérek harcát láttuk a világ népei ellen, és Cassius Clayt idéztük, aki a behívója kézhezvételekor azt mondta, hogy miért menjek a vietnamiak ellen harcolni, amikor azok soha nem hívtak engem „nigger”-nek? De volt még egy forrás, egy kulturális eszme, az új zene hatása, saját életünk újszerű felfogása, például a szexualitásunké, és ez volt az első mozgalom, amelyik a szexualitást, a nők és férfiak kapcsolatát politikai diskurzus tárgyává tette. Ma már nehéz elképzelni, de igazi középkorban éltünk, ahol a szexualitás nyílt vállalása hallatlan provokációnak számított, és a nagy diáklázadás azzal indult, hogy fiatal férfiak, hallgatók, tehát nem gyerekek, megszállták a lányok kollégiumát, és éjjel is ott maradtak, pedig fél tíz után ez tilos volt. Középkorban éltünk, és hirtelen ezek és ezek döböntek rá, hogy ami sok, az sok. De örült eszmék is előkerültek, mert ez volt az az idő, amikor egyszerre lehetett lázadni a kapitalizmus ellen és éljenezni Tiranát és a kínai kulturális forradalmat, lázadni a demokrácia ellen és támogatni milliók meggyilkolását Kínában, lázadni az imperializmus ellen, támadni az imperializmust és éljenezni a kubai önkényuralmat. Ellenzékben voltunk a társadalommal, és kezünkbe akartuk venni az életünket. Mindez veszélyeket is rejtett magában, mert a mozgalom több csoportja elfogadta azt a balos marxista nézetet, hogy ha sikerül az embert felszabadítani az elidegenedés jármából, akkor megszülethet az új embertípus és az új – öngazgató – társadalom. Nagyon naiv, bár szimpatikus eszme volt ez, mely szerint az ember alapvetően jó, csak a rendszer rossz, ezért meg kell változtat

ni, igazi szocializmust kell állítani a rossz szocializmus helyébe, igazi demokráciát a rossz helyébe, és kijön a nagyszerű, szolidáris emberi lényeg. Ez a humanista eszme az, amelyik '68 minden vitája mögött megbújt, és amelyik a filozófia legnagyobb tévedését is magában rejt. Arról vitatkoztunk, hogy amennyiben az elidegenedés eltorzítja az embert, és a kapitalizmus miatt kitermeli a fasizmust, a sztálinizmust, a vietnami háborút és egyebeket, akkor egyetlen kiút lehet csak, forradalmat csinálni, és minden, ami a kapitalizmus ellen van, például a kínai kulturális forradalom meg Mao zseniális ötlete, hogy a lusta városi egyetemisták menjenek a parasztokhoz dolgozni, csak helyeselhető volt, és a Che Guevara által meghirdetett új ember is óriási hatással volt a fiatal tüntetőkre, akik azt mondták, hogy igen, meg kell próbálni. A hétköznapiakra lefordítva: ebből a magánélet és politika közötti határ eltüntetése következett, minden politikává vált, kommunákat csináltunk, együtt éltünk, a családot elítéltük, mert az maga az elidegenedés, mint ahogy a normális szexualitás is, és minden elidegenedés volt, mi meg mindent kipróbáltunk, a kábítószer, a politikai örület, míg a végén, e nagy kísérlet végállomásaként eljutottunk a terrorizmusig. Mert a Vörös Hadsereg Frakció mivel igazolta az emberrablásokat, gyilkosságokat és fegyveres akciókat? A mi generációnk a második világháború generációja ellen küzdött, mondván, hogy felelősek voltak mindenért, mert egy német nem mondhatja, hogy neki személy szerint semmi köze nem volt a nácizmushoz, hiszen Hitler nem a Holdról jött, hanem a német társadalom terméke. És ugyanez a sztálinizmussal. Senki nem mondhatja, hogy szép dolgokat akartunk, csak rosszul sült el, és nekem egyébként nincs személyes felelősségem benne. Viszont ha koherensek akarunk lenni önmagunkhoz, mi sem mondhatjuk, hogy semmi felelősségünk a terrorizmusért, mert ez túl könnyű megoldás lenne. Frantz Fanon szövegeit olvastuk, aki szerint az imperializmus és kolonializmus ellen, amelyek tönkretették a népet, minden eszköz megengedett. Mozgalmunk kulturális vonásai

ekkorra halványulóban voltak, és csak egy ideologikus tartalom maradt, az, hogy választani kell kapitalizmus és liberalizmus között, meg kell teremteni a felszabadított emberiség létfeltételeit, a forradalom igazsága nevében le kell győzni a rosszat, és mindezt ölni is lehet, vagy önhatalmúlag bevezetni a halálbüntetést.

Ezzel egy időben azonban egy másik gondolatmenet is erőre kapott bennem. Mi azt képzeltük, hogy minden politika, nincs határvonal a közélet és magánélet között, és az embereknek meg kell szervezniük magukat a lakóhelyen, munkahelyen, iskolákban, mindenütt, vagyis folytonosan politikával kell foglalkozniuk. Ez nagyon nagy tévedés volt. Mert az emberek természetesen befolyásolni akarják a politikát, de közben élni is akarnak, zenét hallgatni, szórakozni, szeretkezni, anélkül, hogy folytonosan meg kelljen váltaniuk a világot, másokért kelljen tenni. Ha akkoriban valaki azt mondta a másiknak, hogy szereti, ez egyben hitvallás volt mondjuk a meleg emancipációja mellett. És ettől kezdve már nem a generációmról, hanem önmagam szellemi fejlődéséről beszélek. Két nevet említenék, Marcusét és Hannah Arendtet. Marcuse volt a hatvanas évek istene, a felszabadulás filozófusa, aki igyekezett kimenteni a marxizmust a totalitarizmus árnyékából, és azt mondta, hogy emberek, létezik egy másik világ. És milyen példát említett az egyik kis cikkében? Észak-Vietnamét, egy ízig-vérig totalitárius államét, ahol szerinte felszámolták az elidegenedést, és példaképpen a parkokat említette, ahol olyan padokat helyeznek el, amikre csak két ember fér el, és így, ha akarnak, maguk maradhatnak a szerelmespárok. Ezzel bizonyította a nem elidegenedett társadalom és a fogyasztói társadalom közötti különbséget. Ebben benne volt az egész rousseau-i tradíció, amelyik a társadalom megváltoztatásával akarja megtalálni a jó és igazi emberi lényegét.

A másik oldalon ott volt Hannah Arendt, a demokrácia és totalitarizmus filozófusa, aki szerint az ember se nem jó, se nem rossz,

és a feladat nem az emberi jóságot vagy rosszaságot előidéző társadalmak felfedezése, hanem egy olyan berendezkedése, amelyik képes megvédeni bennünket azok ellen, akik éppen megőrülni készülnek. Ez volt az a nagy felismerés, ami engem elvitt '68-tól a Zöldekhez. Felismertem, hogy a demokratikus társadalom politikai intézményei tudnak csak megvédeni bennünket, és a parlamentáris demokrácia intézményei, a szétválasztott törvényhozás, kormányzati hatalom, igazságszolgáltatás és szabad véleménynyilvánítás nélkül könnyen a legjobb szándékú mozgalmak áldozatává válunk, legyenek azok baloldaliak vagy fasiszták. És rájöttem még valamire. Mi volt a nagy különbség az európai kultúra két borzalmas szüleménye, a faszizmus és a kommunizmus között? A faszizmus az új embert akarta megteremteni, az árja németet, amelyiknek mindenki más, zsidók, cigányok, homoszexuálisok az útjában állnak, a kommunizmus viszont még ennél is perverzebb volt, nem borzalmasabb, mert Auschwitz a világ vége, de perverzebb, hiszen a kommunizmus az emberiség jóléte érdekében gyilkolt, és ez az igazi probléma, mert ha egy politikai ideológus mindenkit fel akar szabadítani, akkor azt képzeletben magáról, hogy birtokában van az igazságnak, és a marxizmus legnagyobb hibája sem a Tőke néhány tévedése volt, hanem az a meggyőződés, hogy egy tudományos ideológiáról van szó, amivel persze, mivel tudományos, nem is lehet vitatkozni, és ebben a pillanatban, az ideológia tudományként való beállításának pillanatában már ott is vagyunk a totalitárius gondolkodás gyökerénél. Ez a felismerés volt a második lépés a fejlődésünkben. Onnan, hogy a társadalomban sokkal több lehetőség rejlik, mint ami valóban kibontakozhat az érvényben lévő hatalmi berendezkedés mellett, eljutottam oda, hogy tény, a társadalomban nagyon nagy lehetőségek rejlenek, és a demokrácia könnyen válhat az elidegenedés egy formájává, és nemcsak a szabadságot jelenti, hanem a hatalom és dominancia szabályait is, de mégiscsak ez az egyetlen intézményi struktúra, amelyik védelmet nyújt az egyénnek a többségek ellen, amelyek valamilyen jobb jövő

jegyében rá akarnak telepedni hétköznapjaira, az életére. Ezért a parlamentáris politizálás mellett döntöttem. A nyolcvanas évek antinukleáris lázadásai és az azokat lezáró erőszak után voltunk Németországban, és mindennek semmi eredménye sem volt, nem volt tovább merre menni, nem látszott folytatás vagy kiút. Ez idő tájt hozták létre mások Németországban, Franciaországban, Belgiumban, Luxemburgban és másutt a zöld pártokat, több-kevesebb sikerrel, és mi is csatlakoztunk. Elfogadtuk, hogy az erőszak csak az állam monopóliuma lehet, és egy mozgalom nem dönthet úgy, hogy ha valamivel nem ért egyet, erőszakot alkalmaz, miközben tudom, hogy spontán lázadások és erőszak mindig lesz, de a veszély ott kezdődik, ha mindez politikai és filozófiai megalapozást kap. Ez az igazi veszély. Ha elfogadjuk, hogy az önmagukat felszabadítani kívánó mozgalmak erőszakot is alkalmazhatnak, mert ők a nép, és ebből jogok származnak az erőszakra, mert ezzel szabad kezet adtunk nekik, üssék csak a törököket, feketéket, zsidókat, homoszexuálisokat és másokat, és erre nem elég azt mondani, hogy nem, nem helyesen gondolkodtok, mert ők erre azt válaszolják, hogy igenis helyesen gondolkodunk, és nektek nincs igazatok, és ezzel nagyon veszélyes és megoldhatatlan vitába keveredünk. Arra is rájöttem, hogy a politikában az ember óhatatlanul része a hatalomnak, és részévé is akar válni. Vagy megnyerjük a választásokat, vagy elveszítjük. De mindezek után maradt-e még valami sajátosságunk, vagy mi is olyanok lettünk, mint mindenki más a politikában? Ez egy nagy kérdés, és ha a globalizáció ellen tüntető mai fiatalokat kérdezzük, ők azt mondják, hogy nem, a különbségek nem túl nagyok. És nem is nagyon könnyű másnyennek lenni, mert egy társadalmi mozgalomnak megvan a maga logikája, és a globalizáció kritikussai azt mondják, hogy a szegények szegények, a gazdagok meg gazdagok, ez igazságtalanság, és mi jobb világot akarunk, amiben teljesen igazuk van, és ők állnak a jó oldalon. De azt is meg kell kérdezni, hogy a célok mi módon érhetőek el, tüntetésekkel Seattle-től Genován át végig az egész világon,

és ezzel a globalizáció meg is fog változni? A mozgalom nyert egy igen fontos csatát azzal, hogy az egyenlőség, igazságosság és globalizáció kérdéseit visszavonhatatlanul feltette a közéleti diskurzus napirendjére. Ezen a ponton kell beszélni a politikusoknak, hogy a megoldásokat megkeressék. S itt valami visszaköszön a zöldeknél '68-ból. Az a gondolat, hogy a klíma, a környezet, a mezőgazdaság, a háború és béke, az igazságosság és egyéb területek problémáira csak nemzetközi méretekben találhatunk megoldást, mert a nemzetállam egoista képződmény, és a kérdés éppen az, hogyan tudjuk az egoizmusokat megnyitni. Az egyik megoldás a második világháború utáni európai integráció. A globalizáció ellen tüntetők közül sokan az Európai Unió ellen is tüntetnek egyben, mert úgy látják, hogy az unió helytelen politikát követ. Nem tagadom, az unió szerintem is sok hibát követ el, de úgy látom, hogy a világ megváltoztatása ma rajta keresztül vezet, és amennyire része a problémának az unió, legalább annyira része a megoldásnak is. Mit jelent ez? Azt, hogy Németország veresége után, a kolonizáló hatalmak, Franciaország és Anglia vereségei után nem maradt olyan állam, amelyik egyesíthette volna Európát. Létrehoztuk az ötvenes években a Közös Piacot, mai nevén Európai Uniót, amelyik nem nemzetállam, de nem is federális állam, hanem valami új, újfajta – közösségi – intézményekkel, ami óriási lépés volt. És most a bővítés problémája előtt állunk, ami ismét felveti az egoizmus kérdését: bezárkózunk Nyugat-Európába, megijedünk az esetleges terhektől, vagy megteremtjük a béke nagy és széles Európáját? A Balkán tapasztalatai is óriási hatással voltak rám. Annak idején tüntettünk a vietnami háború ellen, viszont ugyanaz a személy, vagyis én, támogattam a katonai beavatkozást Boszniában, Koszovóban, Afganisztánban és megint csak elutasítom a háborút Irakban. Felmerülhet a kérdés, hogy nincs itt valami örület és ellentmondás? Nem kellene mindezt megmagyarázni? Szerintem nagyot tévednek a pacifisták, akik azt mondják, hogy a háború soha nem hozhat megoldást, és soha nem járhat pozitív eredménnyel. Ez

néha igaz. De van itt egy kis személyes bökkenő. '45-ben születtem. Szüleim akkor szeretkeztek, amikor az amerikaiak, angolok, kanadaiak partra szálltak Franciaországban. Megragadták a biológiai lehetséges első alkalmat, hogy gyereket nemzzenek, mintegy a felszabadulás megünneplésére. Ez 1944-ben volt, én 1945-ben születtem, kilenc hónappal később. Vagyis ha valaki azt mondja, hogy a háborúnak soha nincs pozitív következménye, azt én nehezen tudom elfogadni.

De menjünk vissza 1938-ba, Münchenbe. Chamberlain és Daladier remek ember volt, és mindketten meg akarták menteni Európát a háborútól; azt mondták, hogy vissza kell fogni Hitlert, de háború nélkül, mert mi átéltünk már egy háborút; és borzalmas volt. Igazuk volt, miközben elkövették életük legnagyobb tévedését, mert vannak pillanatok, és ez a nehéz a politikában, amikor döntést kell hozni békéről és háborúról. Ma már tudjuk, hogy Hitlert meg kellett volna állítani, és mindenki azt mondja, hogy persze, én ezt csináltam volna, de 1938-ban még nem tudtunk Auschwitzról, nem tudtuk, hogy Hitler meg fogja támadni Lengyelországot, és a politikus legnagyobb feladata, hogy ilyen helyzetekben, amikor még semmi nem világos, hozzon jó döntéseket. A pacifisták azt mondják, hogy vannak más megoldások. Talán. De nézzük Boszniát! Kezdetből mondtam, hogy a jugoszláviai borzalmakat szavakkal nem lehet megállítani. Szenvedtem attól, és ez az élmény nagyon hatott rám, hogy a kilencvenes évek Európájában koncentrációs táborok vannak, hogy Boszniában nők ezreit tartották bezárva, kiteve őket válogatott erőszaknak és gyilkosságnak. A NATO felkért egy német tábornokot, hogy elemezze, miként lehetne a táborokat felszabadítani. A tábornok végiggondolta a helyzetet, és leírta, hogy szerinte két-három nap alatt kiszabadíthatók a nők. De a korábbi amerikai, francia, német és egyéb kormányok következő kérdése az volt, hogy mekkora NATO-emberáldozattal, mire a tábornok, aki komoly ember volt, azt mondta, hogy nulla

és háromszáz fő között lehet a szövetség vesztesége. Erre az amerikaiak azt felelték, hogy az túl sok. A nőket tehát sorsukra hagyták, és így járt Bosznia is. Pacifistákként az ENSZ mögé álltunk, amely hatalmas hadsereget, ötvenezer felfegyverzett katonát küldött a Balkánra, mindenhonnan, Amerikából, Franciaországból, Hollandiából, Oroszországból stb., de megtiltotta, hogy a hadsereg harcoljon. És a szerbek nyugodtan bombázták Szarajevót, szedték áldozataikat, ezreket és ezreket, miközben az ENSZ katonái nem csináltak semmit. Majd jött Srebrenica. A hollandok védett zónába gyűjtötték a muszlimokat, de nem harcolhattak, és megtörtént, ami megtörtént. Ekkor megígértem magamnak, hogy ezt soha többé, és megvívтам a harcot saját pártomban. Amikor először adtam be indítványt a boszniai beavatkozás támogatásáért, csak tíz százalékot kaptunk, azt mondták, hogy ellenkező a hagyományainkkal, másfajta megoldást kell javasolnunk, és legfőbb ellenfelem éppen Joschka Fischer volt. Srebrenica őt is meggyőzte. Miről volt szó? Ha olaj lett volna Szarajevóban, a konfliktusnak két nap alatt véget vetnek. De csak muszlimok voltak. Mint ahogy Németországban is csak zsidók voltak. Ez a probléma a béke és háború kérdésével. S a megoldása egyáltalán nem könnyű. Koszovóban is támogattam a beavatkozást, csak nem a levegőből, mert nyolcezer méterről nem lehet tudni, mit bombáznak le. Ha a koszovóiakat fel akarják szabadítani, tessék behatolni. De az amerikaiak nem akartak amerikai áldozatokat. Erre azt mondtam, hogy a Balkán Európában van, és nekünk kellene megoldást javasolnunk. Képtelenek voltunk rá, Amerikától függünk. Ennek is véget kell vetnünk. Ne legyünk többé kiszolgáltatva az amerikai ideológiának, váljunk Amerika erős és egyenrangú partnerévé, erős Európává, amelyik a nemzetközi bíróság eljárását amerikaiakra is kiterjeszti, amennyiben ez szükséges, amelyik keresztülviszi Kiotót, hogy megmentse a légkört és a környezetet, és amelyik nemet mond az Irak elleni háborúra, mert az csak destabilizálja a régiót anélkül, hogy a rendezés akár leghalványabb esélyét is tartalmazná.

Az ENSZ minderre jelenleg nem alkalmas. Mindenki támogatja a nemzetközi legitimitást. De komolyan gondolhatjuk-e, hogy az oroszok vagy a kínaiak azért elleneztek a koszovói beavatkozást, mert rossznak találták? Nem. Az oroszok azt mondták az amerikaiaknak, hogy a ti ügyetek, ha akartok, menjetek, mint ahogy mi is Csecsenföldre, ami viszont a mi ügyünk, és nem érdekel, mit gondoltok róla. A kínaiak meg azt mondták, hogy ha akartok, menjetek Koszovóba, mint ahogy mi is elintézzük Tibetet a magunk módján, vagyis csináljatok, amit akartok, de ne kérdezzetek bennünket, mert ha megkérdeztek, ellene kell szavaznunk. Ezért nem működik az ENSZ Biztonsági Tanácsa, a vétó miatt, s hogy működjön, alaposan meg kellene reformálni, elérni, hogy a nemzetközi legitimitás ne a legerősebbek legitimitása és szabadsága legyen. Ehhez kell Európa, amelyik egyenrangú partnere Amerikának, hogy ne egyetlen szuperhatalom döntsön arról, mi helyes és mi helytelen. Még ha George W. Bush a világ legintelligensebb embere lenne is, az amerikai társadalom pedig a világ legemancipáltabb társadalma, akkor is a régi zsidó mondást idézném: két lehetőség közül mindig válaszd a harmadikat. Én ezt a harmadik utat keresem.

Mondok egy kulturális példát. Hollywood. Mindenki támadja a hollywoodi kultúrát, pedig nem kellene. Hollywoodban remek filmeket csináltak, mint ahogy csináltak rosszakat is, csakúgy, mint Európában. De nem ez a baj, hanem az – s ezzel visszakanyarodok '68-hoz –, ha az egész világ csak egyféleképpen álmodik. Mert ma is, politikusként is azt gondolom, hogy az álmok nagyon fontos tartozékai a demokráciának. De nem egyféleképpen. A legszebb gyermekmeséket európaiak írták. Utána viszont az amerikaiak vitték őket filmre. Vagy vegyük a Schindler listáját, ami szerintem nagyon fontos film, és ha a frankfurti moziban, ahol láttam, fiatal törökök és bosnyákok sírtak a vetítés alatt, akkor tényleg van benne valami. De vehetünk egy másik nagyszerű alkotást is, Polanski Zongoristáját, ami szintén meghat, de egészen más módon. Egy zsidó zongo-

ristáról szól, Varsóban, akinek az életét, mert zongorista, végül egy náci tiszt menti meg. A rettenetes történet végén kiderül, hogy a náci már nem náci többé, csak egyszerű emberek, s akik korábban arrogánsak és borzalmasak voltak, a vereség után senkivé lettek. Az amerikai filmben ilyesmiről nem volt szó, mert ez nincs benne az amerikai kultúrában, mert a kultúrák különbözők, és ez okozza, hogy szeretjük a cseh, a magyar és egyéb irodalmat és filmeket. S ha arra kíváncsiak, miben változtunk, akkor ebben: '68-ban azt mondtuk, hogy mindent meg lehet csinálni, 23 éves Prométheuszok voltunk, és úgy éreztük, igazunk van, mert jók voltunk. Ma, harmincöt évvel később azt mondom, hogy minden sokkal bonyolultabb. Gyönyörű és rettenetes dolgok is vannak a világban. Harminc éve Budapesten hányan tudták, hogy él itt egy Kertész nevű író? Ha igazán elolvassuk, felismerjük, hogy senki számára nincs felmentés, még annak sem, aki túlélte a koncentrációs táborokat, mert felmerül, hogy miért éppen ő, és mások miért nem, aminek nyilván nem az az oka, hogy ő hős, míg a többiek nem voltak azok. Vagyis az élet bonyolult. Politikusként én egy olyan demokráciáért küzdök, ahol mindenki tehetsége szerint megalkothatja saját életét. Ennek eléréséhez meg kell változtatnunk a világot, és ebből a szempontból nem változtam '68-hoz képest. De ma már azt is tudom, hogy a világ megváltoztatását a demokrácia keretei között kell véghezvinni, s ez olyasmi, amit '68-ban még nem ismertem volna el.

Fordította és szerkesztette: Petőcz György

(Daniel Cohan-Bendit a Közép-európai Egyetem meghívására járt Magyarországon. Előadása egyszersmind része volt a Zöld Akadémia megnyitó eseménysorozatának.)

Élet és Irodalom, 46. évfolyam, 49. szám. <http://www.es.hu>

P4 Háttér-információk a torony elfoglalása utáni párizsi eseményekről

1968. május

„A zavargások a párizsi egyetem nanterre-i fakultásának bezárása miatt robbantak ki, amit a rektor rendelt el. Május 3-án az ez elmentetű mintegy négyszáz diákot a Sorbonne-ra behatoló rendőrség kiszorítja az egyetemről. A következmény a Quartier Latin diáknegyedében lezajló utcai verekedés, majd még ugyanazon a napon a Sorbonne bezárása.

10-én a Sorbonne diákjai ülősztrájkot kezdenek. A következő napokban Párizsban és más egyetemeken súlyos összeütközések zajlanak le a tüntetők és a rendőrség között, amelyek olykor a polgárháború méreteit is elérik...

A rendőrség brutális fellépése miatt a szakszervezetek május 13-án 24 órás szolidaritási sztrájkra szólítanak fel a diáksággal, amiből általános sztrájkmozgalom bontakozik ki. A munkások elfoglalják a Renault Műveket és más gyárakat. A szakszervezetek béremeléseket, rövidebb munkaidőt követelnek, és a munkavállalók részére járó több szociális juttatást.

Május 20-án közel ötmillió francia sztrájkol. A szakszervezetek a sztrájkot tudatosan osztályharcként kezelik, és elkerülik a diáksággal való kapcsolatokat. Így a politikai követelésekkel elkülönülten lépnek fel. Ebben a helyzetben avatkozik be Charles de Gaulle elnök, és május 24-én tartott tévébeszédében kifejezi a kormány készségét az átfogó szociális reformokra, meg az egyetemi viszonyok újrendezésére.”

A XX. század krónikája. Officina Nova, é. n. 991. o.